

§ 292

Dnr 2025-000348

Remissvar - En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen i Laholms kommun beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Laholms kommun ställer sig i huvudsak positiv till betänkandets ambition att stärka kunskapen om svensk kultur genom en nationell kulturkanon och att kultur och bildning utgör grundläggande förutsättningar för ett demokratiskt och sammanhållet samhälle. Vi instämmer även i vikten av att kulturarvet bevaras och förmedlas till kommande generationer. Samtidigt anser vi att vissa delar av förslagen i kapitel 6 och 7 behöver förtydligas och justeras för att säkerställa långsiktig förvaltning, reell tillgänglighet och en brett förankrad relevans över tid. Svensk kultur har historiskt formats i mötet med andra kulturer och genom ständig förändring. En kulturkanon bör ta fasta på den dynamiska och inkluderande kulturpolitik som präglat Sveriges utveckling. En kulturpolitik som syftar till att stärka bildning och gemenskap och främjar öppenhet, mångfald och dialog mellan människor. Förslaget om en kulturkanon måste därför tolkas och genomföras i ett sammanhang som värnar konstnärlig frihet, kulturell mångfald och ett levande samtal om kulturens roll i samhället.

Särskild vikt bör läggas vid:

- * principen om armlängds avstånd mellan politik och kultur,
- * att finansieringen inte sker på bekostnad av kommunala och regionala kulturanslag eller Allmänna arvsfondens kärnuppdrag,
- * att skola och folkbildning ges resurser och stöd för genomförandet, samt
- * att institutioner och aktörer ges frihet att samverka i arbetet med att levandegöra kulturkanon.

1. Förvaltning, tillgängliggörande och relevans (kapitel 6)

Förvaltning och ansvarsfördelning

Förslaget att inrätta en särskild stiftelse för förvaltningen av kulturkanon kan, om det utformas korrekt, bidra till långsiktighet och stabilitet. Samtidigt krävs tydlig reglering av ansvarsfördelning och styrningsprinciper. Styrelsen bör tillsättas med bred representation från kulturinstitutioner, folkbildning, utbildningsväsendet och civilsamhället, med fokus på transparens, sakkunskap och mångfald, för att motverka politisering och stärka förtroendet för projektet.

Laholms kommun understryker vikten av att principen om armlängds avstånd uttryckligen fastställs i stiftelsens uppdrag. Urval, tolkningar och prioriteringar inom kulturkanon måste ske på konstnärlig och kulturvetenskaplig grund, fri från politisk styrning eller detaljreglering. Betänkandet föreslår ett läromedel som en central kanal för att levandegöra kulturkanon i skolväsendet. Kommunen instämmer i att skolan är en viktig arena men vill framhålla de ekonomiska konsekvenserna: implementering inom befintliga resurser riskerar att belasta redan ansträngda skolbudgetar, särskilt i mindre kommuner, och kan tränga undan andra kultur- och bildningsinsatser. För att ett läromedel ska bli ett reellt verktyg krävs därför statlig finansiering för material, fortbildning och pedagogiskt stöd. Utan sådana medel riskerar kulturkanon att bli ett symboliskt projekt snarare än en integrerad resurs i undervisningen. Laholms kommun vill betona att det bör stå fritt för kulturinstitutioner, museer, skolor och organisationer att frivilligt samverka i arbetet med att levandegöra och förmedla kulturkanon. En sådan modell stärker engagemang och förankring över hela landet.

Finansiering

Att finansiering kan ske genom medel som avsätts från Allmänna arvsfonden är i sig inte problematiskt. Dock bör betänkandets formulering om en eventuell avveckling av fonden utgå, eftersom detta skulle riskera att drabba barn- och ungdomsverksamheter som i dag är beroende av fondens stöd.

Laholms kommun vill särskilt framhålla att medel till kulturkanons genomförande inte bör tas från befintliga kommunala och regionala kulturanslag. En sådan omfördelning riskerar att försvaga den lokala kulturutvecklingen, minska utrymmet för samtida konst och försvåra de processer som i längden skapar nytt kulturarv. Finansieringen bör vara långsiktig och tillföras som en särskild satsning, med tydlig ansvarsfördelning mellan staten och den förvaltande stiftelsen.

Digitalisering och tillgänglighet

Betänkandet framhåller digitalt tillgängliggörande och användning av artificiell intelligens (AI) som centrala komponenter, men översättningar till andra språk bör inte ske genom automatiserade metoder (AI), utan med etisk, språklig och kulturell sakkunskap.

Kulturens värde ligger i det mänskliga mötet – i tolkning, reflektion och samtal. Digitala verktyg kan utgöra ett komplement för kunskapsspridning, men kan inte ersätta de fysiska arenor där kultur upplevs och bearbetas gemensamt. En alltför digitalt baserad kulturkanon riskerar att bli ett passivt referensverk snarare än ett levande verktyg för dialog och deltagande.

Tillgängligheten måste även omfatta personer med funktionsnedsättning, äldre, nyanlända och personer med begränsad digital vana. Om digitalisering blir den huvudsakliga metoden för spridning finns risk att kulturkanon exkluderar snarare än inkluderar. För att kulturkanon ska uppnå sitt syfte måste tillgängliggörandet ske i nära samverkan med utbildningsväsendet, folkbildningen och det civila samhället. Kanonen bör inte endast fungera som referenslista utan integreras i undervisningen och kulturpedagogiken.

Det föreslagna antalet tryckta exemplar (5 000) bedöms som otillräckligt; en väsentligt större upplaga krävs för att säkerställa spridning till skolor, bibliotek och kulturinstitutioner i hela landet.

Relevans och förnyelse över tid

Kulturkanon måste förvaltas som ett levande material där nya uttrycksformer och tolkningar får utrymme. Förnyelse bör ske regelbundet, med expertgranskning och bred representation för att behålla sin relevans över tid. Relevans kräver dynamik, dialog och kontinuerlig prövning. Urvalet bör ses som en process, inte som ett avslutat beslut. Regelbunden översyn och möjlighet till tillägg eller revidering bör därför vara en integrerad del av förvaltningsmodellen. Om detta inte säkerställs finns risk att kanon blir symbolisk snarare än funktionell, vilket minskar dess genomslag i utbildning och kulturliv.

En kanon som blir normerande eller styrande för kulturpolitik och finansiering riskerar att begränsa den konstnärliga friheten och påverka den fria kultursektorns villkor. Arbetet bör därför utformas så att kulturkanon fungerar som inspirationskälla och utbildningsresurs, inte som styrintstrument.

Laholms kommun noterar att betänkandet anger att verk i kulturkanon ska vara äldre än femtio år, samtidigt som Europakonventionen föreslås ingå. Konventionen antogs 1950 men fick rättslig verkan i Sverige först 1995 i samband med EU-inträdet, vilket gör tillämpningen av tidsgränsen inkonsekvent. Samtidigt saknas företeelser som det svenska musikundret, som haft betydande internationell kulturell påverkan under de senaste decennierna. Om syftet är att säkerställa historiskt perspektiv bör kriteriet tillämpas konsekvent eller omprövas så att även verk och företeelser av avgörande betydelse för det moderna Sverige kan omfattas.

2. Konsekvenser (kapitel 7)

Ekonomiska konsekvenser

Betänkandet redovisar övergripande konsekvenser för kultursektorn, utbildningsväsendet och ekonomin. Laholms kommun delar uppfattningen att en kulturkanon kan bidra till ökad kulturell delaktighet, men anser att vissa ekonomiska risker underskattas.

Genomförandet innebär ökad administrativ belastning för skolor, myndigheter och kulturorganisationer. Dessa merkostnader bör inte tas från befintliga resurser för exempelvis Skapande skola eller andra barn- och ungdomssatsningar. Tvärtom bör dessa insatser samordnas så att de förstärker varandra. Finansieringen bör ske genom en särskild och långsiktig statlig satsning som inte påverkar befintliga stödstrukturer.

Förslaget att finansiera kulturkanon med medel ur Allmänna arvsfonden är problematiskt. Fonden har till uppgift att stödja projekt som främjar barns och ungas utveckling, stärker funktionsrätten och ökar äldres delaktighet. Att använda dessa medel för en kulturkanon ligger utanför fondens ändamål och riskerar att direkt försvaga stöd till grupper med begränsad tillgång till kultur och bildning.

Eventuella brister i Arvsfondens administration, som uppmärksammas av Riksrevisionen, bör åtgärdas genom riktade förbättringsåtgärder – inte genom att omfördela fondens resurser till nya statliga projekt.

Regeringens parallella neddragningar av anslag till folkbildningen, studieförbunden och det fria kulturlivet har dessutom minskat tillgången till kultur i stora delar av landet. Ett kulturkanonprojekt bör därför inte prioriteras på bekostnad av de verksamheter som i praktiken bär upp den kulturella infrastrukturen. Om finansieringen sker genom omfördelning av kommunala och regionala kulturanslag finns risk för negativa konsekvenser för det fria kulturlivet, särskilt för mindre aktörer och nyskapande projekt. Det vore olyckligt om en statlig kulturkanon indirekt trängde undan resurser till det samtida kulturskapandet.

Konsekvenser för kulturens bredd och utveckling

En kulturkanon får inte bli ett hinder för samtida konst- och kulturutveckling. Betänkandet bör tydligare ange hur samtida och mångkulturella uttryck ska inkluderas i förvaltningen. Utan sådan förnyelse riskerar kanonen att uppfattas som exkluderande och därmed motverka sitt syfte att skapa gemenskap och identifikation. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt hur en kulturkanon presenteras för nya svenskar. Om inte språkliga och pedagogiska resurser tillförs riskerar projektet att förstärka snarare än minska segregation.

Sociala och kulturella konsekvenser

Kulturkanon kan fungera som en resurs för dialog, lärande och identitetsskapande samt vara en resurs för integration och folkbildning om den används aktivt. För att detta ska ske krävs dock att skolor, folkbildning och civilsamhälle ges ekonomiska och pedagogiska förutsättningar att implementera den i praktiken. Utan dessa riskerar projektet att förbli symboliskt och inte bidra till ökad delaktighet eller bildning. Samhörighet och kulturell delaktighet byggs genom kulturens förmåga att förena människor i gemensamma upplevelser och samtal.

3. Avslutande synpunkter

Laholms kommun tillstyrker regeringens övervägande att inrätta en svensk kulturkanon, men understryker följande förutsättningar för ett framgångsrikt genomförande:

- * Långsiktig och hållbar finansiering, utan att belasta Allmänna arvsfondens eller kommuners och regioners befintliga kulturanslag.
- * Respekt för principen om armlängds avstånd och konstnärlig frihet.
- * Bred representation och transparens i urval och förvaltning.
- * Frihet till samverkan mellan kulturinstitutioner, utbildning och civilsamhälle.
- * Pedagogisk förankring i skola och folkbildning.'
- * Aktivt tillgängliggörande genom tryckt, digitalt och språkligt bearbetat material.
- * Levande förvaltning som möjliggör nytolkning och inkludering av samtida och mångkulturella uttryck.

Med dessa förutsättningar bedömer Laholms kommun att en kulturkanon kan bidra till sammanhållning, stärka kulturens roll i samhällslivet, främja bildning och skapa en gemensam förståelse av Sveriges kulturarv i en modern och inkluderande anda.

Ärendebeskrivning

Kulturdepartementets betänkande "En Kulturkanon för Sverige" (SOU 2025:92) har skickats ut på remiss. Regeringen vill ha synpunkter på överväganden och förslag om hur Sveriges kulturkanon ska förvaltas, tillgängliggöras och hållas relevant över tid samt konsekvenser.

En kulturkanon för Sverige består av 100 verk och företeelser i två kategorier – konstarter respektive samhälle – med sammanlagt tio områden. Inom konstarkategorin finns följande områden: litteratur, bild och form, musik, film och scenkonst samt lärdom och sakprosa. I kategorin samhälle ingår områdena: lag och rätt, religion, ekonomi, uppfinningar samt offentlighet.

Kulturkanonens vägledande ledord är bildning, gemenskap och inkludering.

Kultur- och folkhälsonämndens yttrande ligger till grund för kommunstyrelsens remissvar.

Beslutsunderlag

Sammanträdesprotokoll kommunstyrelsens ledningsutskott den 25 november 2025 § 228.

Förvaltningens tjänsteskrivelse den 19 november 2025.

Sammanträdesprotokoll Kultur- och folkhälsonämnden den 10 november 2025 § 116

Samhällsbyggnads, - kultur- och folkhälsoförvaltningens yttrande
En kulturkanon för Sverige SOU 2025:92

Beslutet skickas till:

Kulturdepartementet

Kultur- och folkhälsonämnden